

Зміст

Вступ

1. Теоретичні основи економічної ефективності виробництва
 - 1.1 Суть економічної ефективності виробництва
 - 1.2 Показники економічної ефективності виробництва
 - 1.3 Фактори, що впливають підвищення ефективності виробництва
2. Аналіз стану розвитку виробництва продукції в господарстві на підприємстві
 - 2.1 Організаційно - економічна характеристика господарства
 - 2.2 Аналіз обсягу виробництва продукції
 - 2.3 Аналіз собівартості виробництва продукції (молока)
3. Основні напрямки підвищення економічної ефективності виробництва продукції (молока)
 - 3.1 Резерви збільшення виробництва продукції тваринництва
 - 3.2 Резерви зниження собівартості продукції

Висновки

Літературні джерела

Вступ

Ефективність виробництва — найважливіша узагальнююча характеристика результативності виробництва, яка відображає відношення величини створених товарів і послуг до сукупних витрат праці.

У масштабі народного господарства ефективність виробництва вимірюється відношенням розмірів створеного впродовж певного часу національного доходу до витрат суспільної праці; у масштабах галузі, об'єднання, підприємства — відношенням величини чистої продукції до витрат суспільної праці в кожній із цих ланок народного господарства. Водночас для розмежування результатів ефективності на мікроекономічному рівні виділяють категорію «виробнича ефективність».

Важливим є аналіз ефективності виробництва, а також проблемні питання щодо пошуків напрямків та шляхів підвищення економічної ефективності виробництва продукції.

Метою даної роботи являється проведення економічного аналізу виробництва та обґрунтування основних шляхів збільшення виробництва підприємстві.

Відповідно до поставленої мети в роботі були визначені такі основні задачі:

дати загальну характеристику теоретичних основ економічного аналізу виробництва продукції;

проаналізувати законодавчі акти та вимоги щодо регулювання поставленого питання;

дати оцінку природно - економічних умов діяльності підприємства;

розкрити основні показники рівня економічної ефективності виробництва;

проаналізувати динаміку та структуру виробленої продукції,

визначити фактори, що впливають на зміни у виробництві продукції та зробити аналіз їх впливу.

Інформаційну базу роботи склали законодавчі та нормативні акти Верховної Ради і Кабінету Міністрів України, нормативні документи, які регламентують діяльність сільськогосподарських підприємств в Україні. Була зроблена оцінка та аналіз звітності підприємства, яке було обране об'єктом дослідження, з тією метою, щоб знайти нові шляхи підвищення ефективності виробництва.

1. Теоретичні основи економічної ефективності виробництва

1.1 Суть економічної ефективності виробництва

Найважливішим якісним показником суспільного виробництва є його ефективність. У найзагальнішому плані ефективність означає ефективний розвиток кожної зі сфер суспільного відтворення (безпосереднього виробництва, обміну, розподілу і споживання), або народногосподарську ефективність, нерозривно пов'язану з рухом сукупного суспільного продукту, тобто ефективність виробництва цього продукту, ефективність його обміну тощо.

Розрізняють також соціальну й економічну ефективність. Соціальна ефективність — це відповідність господарської діяльності основним соціальним потребам і цілям суспільства, інтересам окремої людини. Інтегруючим показником соціальної ефективності є виробництво товарів народного споживання в загальному обсязі виробництва за певний період, переважно за рік.

У колишньому СРСР існувала обернена пропорція у співвідношенні цих двох груп, що свідчило про значно більшу ефективність економіки розвинутих країн Заходу, з одного боку, та витратний характер економіки колишнього Союзу — з іншого. В Україні за 2001—2009 рр. частка товарів народного споживання скоротилася з 30 до 23%, що означає погіршення показників соціальної ефективності.

Причиною цього є існування в Україні великого військово-промислового комплексу (ВПК), значна матеріаломісткість виробництва (витрати матеріалів на одиницю продукції), застаріла структура виробництва (переважання металургійної промисловості, важкого машинобудування тощо), різкий занепад легкої, харчової промисловості за час економічної кризи.

Економічна ефективність — це досягнення найвищих результатів за найменших витрат живої та уречевленої праці. Економічна ефективність — конкретна форма вияву дії закону економії часу. За капіталістичного способу виробництва узагальнюючим показником економічної ефективності є норма прибутку. Для народних підприємств у розвинутих країнах Заходу головна мета — не максимізація прибутку, а максимізація чистого прибутку на одного зайнятого, що не виключає необхідності використання показника норми прибутку.

У західній економічній літературі набуло поширення поняття “парето-ефективність” (від імені італійського економіста В. Парето), згідно з яким економічна ефективність національної економіки — це такий її стан, за якого неможливо збільшити ступінь задоволення потреб хоча б однієї людини, якщо при цьому не погіршується становище інших членів суспільства.

Конкретнішими показниками економічної ефективності є продуктивність праці, матеріаловіддача і матеріаломісткість продукції, економічна ефективність капітальних вкладень, нової техніки, енергомісткість продукції та ін.

Основні напрями зростання економічної ефективності в Україні — істотне зниження енергомісткості (витрати енергії на одиницю продукції в Україні майже в 3,5—5 разів перевищують аналогічні витрати у розвинутих державах світу, нафти — у 8—10 разів), матеріаломісткості (витрати матеріалів та ресурсів в Україні на одиницю продукції у 2—3,5 раза вищі, ніж аналогічні показники в країнах Заходу), зростання фондівіддачі тощо.

1.2 Показники економічної ефективності виробництва

Усі показники ефективності є розрахунковими. Зрозуміло, що для їхнього обчислення потрібно мати необхідну сукупність первинних показників, які відображають реальні виробничі процеси та стан системи господарювання за всіма її напрямками. Основним джерелом інформації

комплексного економічного аналізу є дані оперативного обліку всіх видів ресурсів і витрат, основних результатів та балансу підприємства за станом на відповідну дату.

Визначення економічної ефективності діяльності має опиратися на власну методичну основу.

Проте в Україні не існує офіційної та загально визначеної методики комплексної оцінки результатів діяльності. Натомість можна орієнтуватися на такі визначальні положення цієї методики. Аналітична оцінка економічної й соціальної ефективності виробництва має базуватися на результатах комплексного аналізу діяльності господарства за певний час. Такий комплексний аналіз, що охоплює моніторинг, фіксування фактичних (очікуваних) значень у динаміці й аналітичну оцінку певної сукупності показників діяльності, варто проводити за наперед визначеною схемою, в кілька етапів (схема 1).

а) Складання плану економічного аналізу

Визначення теми аналізу і напрямів використання його результатів Розробка програми і календарного плану, розподіл роботи між виконавцями Визначення джерел інформації Розробка макетів аналітичних таблиць, методичних вказівок щодо їх заповнення, методів графічного оформлення матеріалів аналізу

б) Підготовка матеріалів для аналізу

Збирання інформації та визначення додаткових джерел її отримання Перевірка вірогідності інформації Аналітична обробка інформації
--

в) Попередня оцінка результатів аналізу

Загальна характеристика підприємства Характеристика зміни показників порівняно з попереднім періодом або з іншими подібними підприємствами

г) Аналіз причин динамічних змін показників діяльності

Визначення й групування чинників, що впливають на діяльність підприємства Виявлення зв'язків і залежності між окремими чинниками Вимірювання впливу чинників Оцінка збитків, зумовлених дією негативних чинників Виявлення невикористаних можливостей для позитивних змін показників діяльності

д) Остаточна оцінка результатів аналізу

Висновки з результатів аналізу Пропозиції для підвищення ефективності діяльності

Схема 1. Основні етапи проведення комплексного економічного аналізу результатів діяльності підприємства

Об'єктами економічного аналізу більшості підприємств виробничого спрямування мають бути:

організаційно-технічний рівень і обсяг виробництва;
використання основних фондів і виробничих потужностей,
матеріальних ресурсів;

досягнутий рівень продуктивності праці;
собівартість продукції (поточні витрати виробництва); прибутковість,
рентабельність;

фінансовий стан і його стійкість.

опис-характеристика змін показників діяльності оцінюваного підприємства та інших підприємств галузі за розрахунковий період;

чітко сформульовані висновки, що базуються на результатах проведеного економічного аналізу;

виявлені у процесі аналітичної оцінки резерви підвищення економічної ефективності виробництва та обґрунтовані пропозиції щодо їхнього практичного використання у найближчій перспективі.

Побудова показників ефективності виробництва базується на певних методологічних принципах. Основними з них є:

результати і витрати, що використовуються з метою формування відповідних показників ефективності виробництва, треба порівнювати як їхнє співвідношення або різницю;

результат діяльності, вимірюваний кількісно, має бути повним, тобто враховувати всі елементи, котрі вже не можуть повторюватись у подальших розрахунках;

поточні витрати не можуть мати у своєму складі будь-яких елементів результату;

усі показники ефективності виробництва доцільно розподілити на два типи: ресурсні та витратні.

Інакше: варто виділяти окремо ефективність відповідно застосовуваних (сукупність уречевленої і живої праці) та споживаних (поточних витрат на

виробництво продукції) ресурсів як специфічних форм вияву загальної ефективності виробництва.

Формування системи показників для оцінки ефективності має здійснюватися передусім залежно від направленості останньої. Як відомо, головна мета господаря полягає у тому, щоб максимально задовольняти потреби вітчизняного ринку та отримувати достатні абсолютні й відносні величини прибутку.

Сукупність вимірників ефективності варто об'єднати у дві групи: перша – цілеоцінні показники; друга – показники використання ресурсів (схема 2).

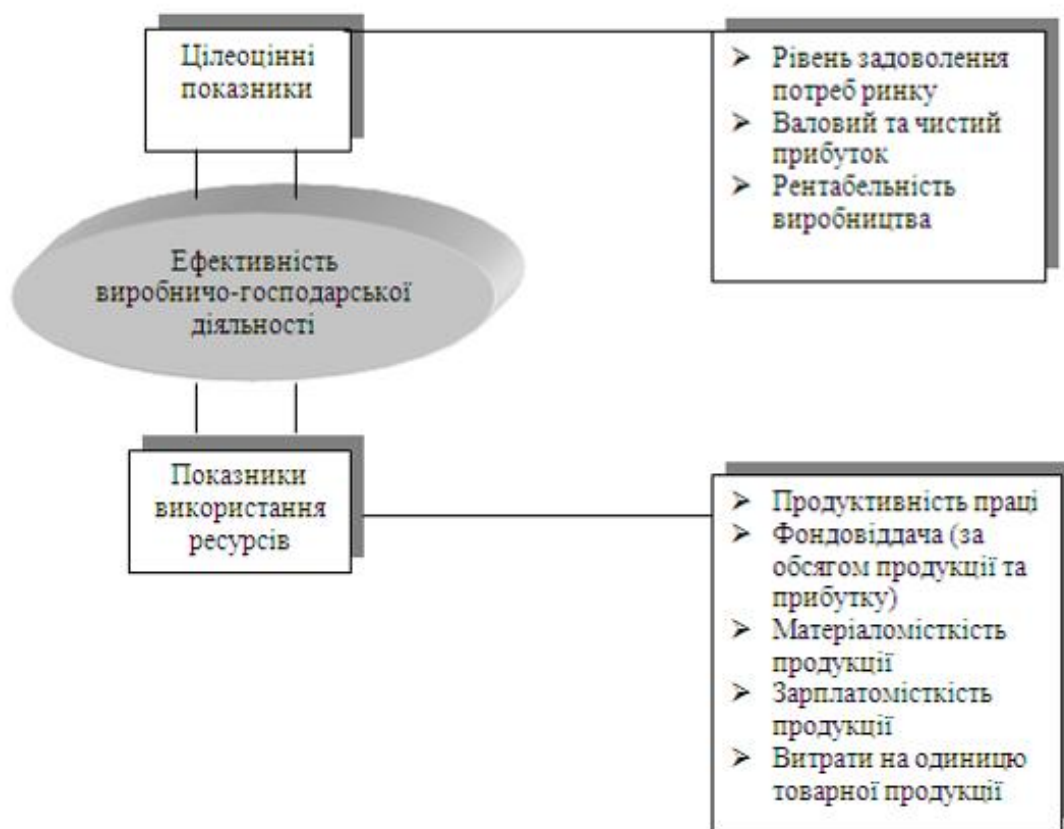

Схема 2. Система оцінних показників ефективності виробництва

Продуктивність праці визначають як співвідношення продукту до кількості зайнятих у його виробництві за певний проміжок часу.

Обернений показник — трудомісткість — показує, скільки праці витрачається на виробництво одиниці продукції. Продуктивність праці — найважливіший показник прогресивності технологічного способу виробництва та відносин власності, який свідчить про використання робочої сили. За продуктивністю праці у промисловості Україна відстає від розвинутих країн світу майже в 5—6 разів, у сільському господарстві — в 7—8 разів. Таке відставання в сільському господарстві означає, що один працівник у цій сфері в розвинутих країнах світу створює таку кількість продукції, якою можна прогодувати до 130 осіб, а в Україні — менше 15.

Фондовіддача — відношення вартості продукту до засобів праці (основних виробничих фондів). Вона виражає ефективність використання засобів праці або показує, скільки виробляється готової продукції на одиницю основних виробничих фондів. Щоб підвищити фондовіддачу устаткування, необхідно використовувати його у 2 - 3 зміни. Фондовіддача в матеріальному виробництві України у 2001—2007 рр. знизилася майже на 35%.

Фондомісткість продукції — обернений показник фондовіддачі.

Матеріаловіддача — відношення вартості продукту до предметів праці (матеріальних витрат). Зниження матеріаловитрат в Україні на 1 грн. дало б змогу додатково отримати десятки мільйонів національного доходу.

Матеріаломісткість продукції — обернений показник матеріаловіддачі.

Названі величини (продуктивність праці, фондовіддача і матеріаловіддача) — основні показники ефективності виробництва. З її підвищенням зростають продуктивність праці, фондовіддача і матеріаловіддача, поліпшується якість продукції. Водночас на практиці можна спостерігати різноспрямований рух цих основних показників. Так, підвищення якості продукції може супроводжуватися застосуванням дорожчих матеріалів, тобто зменшенням фондовіддачі (або зростанням фондомісткості). Тому для всебічного визначення ефективності праці

використовують інтегруючий показник, який враховує різноспрямованість руху окремих показників:

$$E = \frac{Ч_{ц}}{П + М + V + \Phi} \quad (1)$$

де E — ефективність виробництва; $Ч_{ц}$ — чистий продукт з урахуванням його складу й якості; $П$ — витрати живої праці; $М$ — кількість витрачених матеріалів; Φ — витрати засобів праці (основних виробничих фондів); v — коефіцієнт приведення до єдиної розмірності, який дає змогу узагальнити витрати і вкладення.

Економічну ефективність слід розглядати як раціональне й ефективне використання не лише одного з факторів виробництва (наприклад, робочої сили), а й усіх виробничих факторів (речові фактори виробництва), управління виробництвом та ін., що передусім залежить від їх оптимального розподілу.

Економічну ефективність необхідно зіставляти із соціально-економічною оптимальністю, яка передбачає проведення державою такої макроекономічної політики (за допомогою оподаткування кінцевих доходів, соціальних витрат, кредитно-грошової політики та ін.), яка б не гальмувала стимулів до праці, до підприємницької діяльності тощо, з одного боку, і не породжувала бажання прожити лише за рахунок соціальних витрат держави — з іншого.

1. Одним із головних цілеоцінних показників є рівень задоволення потреб ринку (I), який обчислюється зіставленням виготовленої і реалізованої товарної продукції (B) та визначеного у процесі маркетингового дослідження ймовірного попиту ринка (O).

$$I = B/O * 100\% \quad (2)$$

2. Важливим показником, що відбиває одну з численних цілей господарства, є валовий та чистий прибуток. Проте абсолютна величина такого показника лише обмежено характеризує діяльність господарства. Останню краще відображає коефіцієнт зростання валового прибутку (Квп), який визначається порівнянням фактичної і запланованої його величин (відповідно Пф і Пп) за формулою

$$\text{Квп} = \text{Пф} / \text{Пп} \quad (3)$$

За аналогічною формулою можна розрахувати також коефіцієнт зростання чистого прибутку.

3. Найбільш ретельно варто підходити до планування й визначення рентабельності як відносного показника прибутковості системи господарювання. Важливе значення для оцінки діяльності набуває насамперед рентабельність виробництва (Рв), для визначення якої треба порівняти отриманий валовий (чистий) прибуток (Пв/ч) з сумою основних фондів (ОсФ) та оборотних фондів (ОбФ), тобто

$$\text{Рв} = \text{Пв} / (\text{ОсФ} + \text{ОбФ}) * 100\%. \quad (4)$$

Поряд з рентабельністю виробництва варто також обчислювати рентабельність окремих виробів (Рт) як співвідношення валового прибутку (Пв) і собівартість товарної продукції (Стп), тобто за формулою

$$\text{Рт} = \text{Пв} / \text{Стп} * 100\%. \quad (5)$$

4. Ефективність виробництва великою мірою залежить від рівня використання трудових ресурсів. Найбільш вірогідно його характеризує показник продуктивності праці (Вп), який визначають діленням обсягу товарної продукції (Втп) на загальну кількість персоналу (Чп), тобто

$$V_{\text{п}} = V_{\text{тп}} / \text{Чп. (6)}$$

5. Одним із головних чинників будь-якого процесу виробництва завжди є основні фонди (технічні засоби праці у грошовому виразі). Найбільш загальним і широкозастосовуваним показником використання основних фондів є фондівіддача (за обсягом продукції та отримуваним прибутком)

Фондівіддача за прибутком (рентабельність основних фондів) обчислюється за аналогічною формулою з тією різницею, що в чисельнику замість обсягу товарної продукції використовують величину валового прибутку (Пв), тобто

$$\text{ФВп} = \text{Пв} / \text{ОсФ (7)}$$

6. Для обчислення зарплатоємності продукції (ЗЄп) користуються показниками фонду заробітної плати (Фзп) та обсягу товарної продукції (Vтп):

$$\text{ЗЄп} = \text{Фзп} / \text{Vтп (8)}$$

Можна і варто розраховувати також обернений показник – зарплатовіддачу (ЗВп), тобто обсяг виготовленої і реалізованої продукції на одну грошову одиницю заробітної плати.

7. Зрештою серед сукупності показників використання ресурсів господарства виокремлюють поточні витрати на одиницю товарної продукції (Пв), величину котрих розраховують діленням собівартості товарної продукції (Стп) на загальний обсяг, тобто

$$\text{ПВВ} = \text{Стп} / \text{Vтп (9)}$$

1.3 Фактори, що впливають підвищення ефективності виробництва

Економічна ефективність — це досягнення найвищих результатів за найменших витрат живої та уречевленої праці. Економічна ефективність — конкретна форма вияву дії закону економії часу. За капіталістичного способу виробництва узагальнюючим показником економічної ефективності є норма прибутку. Для народних підприємств у розвинутих країнах Заходу головна мета — не максимізація прибутку, а максимізація чистого прибутку на одного зайнятого, що не виключає необхідності використання показника норми прибутку.

У західній економічній літературі набуло поширення поняття «парето-ефективність» (від імені італійського економіста В. Парето), згідно з яким економічна ефективність національної економіки — це такий її стан, за якого неможливо збільшити ступінь задоволення потреб хоча б однієї людини, якщо при цьому не погіршується становище інших членів суспільства.

Конкретнішими показниками економічної ефективності є продуктивність праці, матеріаловіддача і матеріаломісткість продукції, економічна ефективність капітальних вкладень, нової техніки, енергомісткість продукції та ін.

Основні напрями зростання економічної ефективності при виробництві молока в Україні — істотне зниження енергомісткості (витрати енергії на одиницю продукції в Україні майже в 3,5—5 разів перевищують аналогічні витрати у розвинутих державах світу, нафтопродуктів — у 8—10 разів), матеріаломісткості (витрати матеріалів та ресурсів в Україні на одиницю продукції у 2—3,5 рази вищі, ніж аналогічні показники в країнах Заходу), зростання фондівіддачі тощо.

Ефективність суспільного виробництва — найважливіша узагальнююча характеристика результативності суспільного виробництва, яка відображає відношення величини створених товарів і послуг до сукупних витрат суспільної праці.

У найбільш загальній формі вона виражається формулою:

Результат /Витрати (11)

У масштабі народного господарства ефективність суспільного виробництва вимірюється відношенням розмірів створеного впродовж певного часу національного доходу до витрат суспільної праці; у масштабах галузі, об'єднання, підприємства — відношенням величини чистої продукції до витрат суспільної праці в кожній із цих ланок народного господарства. Водночас для розмежування результатів ефективності на мікроекономічному рівні виділяють категорію «виробнича ефективність».

Із зростанням інтернаціоналізації технологічного способу виробництва все більшого значення набуває ефективність зовнішньоекономічної діяльності, що вимагає виокремлення в народногосподарській ефективності інтернаціонального аспекту, або категорії «інтернаціональна ефективність».

Між економічною і соціальною ефективністю існує суперечність, яка є формою руху суперечності між виробництвом і споживанням. Для того щоб ця суперечність сприяла соціально-економічному прогресу суспільства, необхідно уникати як зрівнялівки у розподілі матеріальних благ, так і надмірної нерівності, тобто досягати оптимуму. За його відсутності руйнуються стимули до праці, знижується ефективність суспільного виробництва, зростає прагнення змінити існуючий лад.

Ефективність суспільного виробництва — складна й багатопланова категорія, її окремі сторони вимірюють за допомогою конкретніших показників. Для цього отриманий результат (національний дохід, або чистий продукт) слід зіставляти з окремими факторами процесу виробництва.

2. Аналіз стану розвитку виробництва продукції в господарстві на підприємстві

2.1 Організаційно - економічна характеристика господарства

КСП ім. Карла Маркса (далі - Товариство) Сумського району організоване в 1975 р. на базі Сумського м'ясокомбінату, як основний поставник сировини. В 2008 р. відбулася реструктуризація КСП шляхом забезпечення всім членам КСП права вільного виходу з КСП разом з земельними частками (паями) і майновими паями. На їх основі 1 березня 2006 р. було створено сільськогосподарський Виробничий кооператив, а в 2008 році було створено Акціонерне товариство ім. Карла Маркса..

Товариство організовано з метою забезпечення населення обласного центру м'ясо-молочною продукцією протягом всього року.

Для розвитку тваринництва господарства має багато передумов. Розташоване підприємство в межах міста, має з ним гарний зв'язок дорогами з твердим покриттям. Господарство має потужні водопровідно – каналізаційні мережі. Розташування земель поряд водосховища дає можливість розвивати землеробство, яке становить основну частку кормів.

Найближча залізнично станція Суми - товарна знаходиться в 5 км від господарства та станція Суми – в 4.5 км.

Район, де знаходиться Товариство, розташований в північній частині Лівобережної України, яка в цілому характеризується помірним кліматом: літо тепле зі значною кількістю опадів. зима не дуже холодна. Основними видами ґрунтів є чорноземи глибокі малогумузні. Таким чином, ґрунтово-кліматичні умови сприятливі для вирощування основних видів кормів.

Серед обслуговуючих виробництв можна виділити механічну майстерню. Для зберігання продукції призначені 2 склади. З метою безпосередньої переробки продукції на місцях її виготовлення на території

господарства розташований невеликий цех по переробці молока. Але останній рік у зв'язку з відсутністю грошових коштів цех не працює.

Обрана організаційно-виробнича структура господарства є доцільною та сприяє більш ефективному управлінню виробничо-господарською діяльністю, оперативному управлінню та контролю за виробничими процесами в структурних підрозділах.

Галузеву структуру та рівень спеціалізації господарства розглянемо на основі даних про реалізацію товарної продукції в таблиці :

Таблиця 2.1.1

Розмір и структура товарної продукції

Вид продукції	2007 р.		2008 р.		2009 р.		Відхиленн	
	виручка тис. грн.	структура %	виручка, тис. грн.	структура %	виручка тис. грн	Структура %	виручка тис грн	Структура %
Продукція рослинництва		30,9		36,6		37,6		- 6,7
в т.ч. зернові	312	59,0	232	48,4	304	51,6	- 8	- 7,4
соняшник	8	1,5	23	4,8	18	3,1	+ 10	+ 1,6
цукрові буряки	204	38,,6	212	44,5	254	43,1	+ 50	+ 4,5
Інша продукція	5	0,9	11	2,3	13	2,2	+ 8	+ 1,3
Разом по рослинництву	529	100	478	100	589	100	+ 60	
Продукція тваринництва		46,1		39,6		52,6		+ 6,5
в т.ч. худоба і птиця	652	82,5	266	51,5	643	78,2	- 9	- 4,3
Велика рогата худоба	579		208		516		- 63	
Свині	73		58		127		+ 54	
Молоко цільне	136	17,2	250	48,4	180	21,7	+ 44	+ 4,5
Інша	2	0,3	1	0,1	1	0,1	+ 1	- 0,2
Разом по тваринництву	790	100	517	100	824	100	+ 34	
Промислова продукція	347	20,2	286	21,9	74	4,7	- 273	- 15,5
Реалізація іншої продукції, робіт і послуг	48	2,8	24	1,9	80	5,1	+ 32	+ 2,3
Всього	1714	100	1305	100	1567	100	- 147	

Як свідчать дані таблиці 1, найбільшу питому вагу в структурі товарної продукції господарства в середньому за 2007 – 2009 рр. Займає продукція тваринництва. Менша частка припадає на реалізацію продукції рослинництва. Питома вага іншої продукції займає значно меншу частку, з цим пов'язане надання господарством робіт і послуг на сторону. Виходячи з того, що питома вага від реалізації основного виду товарної продукції в середньому більше 50%, можна стверджувати, що підприємство є вузькоспеціалізованим і за аналізований період спостерігається зменшення виручки від реалізації на 23,9 %. Причиною цього є скорочення об'єму реалізації внаслідок зменшення валового виробництва. спостерігається процес поглиблення спеціалізації в господарстві, що може призвести до значного економічного підйому.

Про забезпеченість господарства виробничими фондами дізнаємось з таблиці 2.1.2.

Таблиця 2.1.2

Забезпеченість господарства основними виробничими фондами та ефективності їх використання

Показники	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2009 р. у% до2007 р.
Вартість основних виробничих фондів сільськогосподарського призначення, тис. грн.	8007	4211	4055	4008
Фондозабезпеченість, тис. грн.	1243	912	868	70
Фондоозброєність, тис. грн.	35	25	28	79
Коефіцієнт фондівіддачі	0,08	0,26	0,19	238
Коефіцієнт фондоємкості	12,5	3,8	5,3	42,4

Виходячи з даної таблиці , можна відмітити, що за період з 2007 р. по 2009 р. показники фондозабезпеченості і фондоозброєності значно зменшилися на 30 та 21 % відповідно. Причиною цього стало скорочення вартості основних виробничих фондів сільськогосподарського призначення на 51 %. Як наслідок, спостерігається значні зростання коефіцієнта фондівіддачі на 138 % при одночасному скороченні коефіцієнта

фондоємкості на 57,6 %, що свідчить про ефективність використання основних фондів в господарстві.

Важливим показником в характеристиці природно – економічних умов господарства є забезпеченість трудовими ресурсами, для аналізу якої можна застосувати приведені нижче дані.

Таблиця 2.1.3

Трудові ресурси та ефективність їх використання

Показники	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2009 р. у % до 2007 р.
Середньорічна чисельність працівників, всього	224	197	147	65,6
В рослинництві	85	61	74	87,1
В тваринництві	139	86	73	52,5
Вироблено валові продукції на 1 працівника, грн.	6911	1269	5346	77,4

Розрахунки таблиці дозволяють констатувати; що середньорічна чисельність працівників зменшилась на 77 чоловік, або 34,4 %. Причиною цього є проведення реформування та створення нової форми господарювання – АО. Поряд з цим спостерігається значне скорочення валової продукції на одного працівника у 2008 році та таке ж зростання у 2009 році, але в порівнянні з 2007 роком вироблено валової продукції на 22,6 %.

Про розмір і структуру землекористування можна судити з таблиці 2.1.4

За даними таблиці видно, що загальна земельна площа, закріплена за господарством, зменшилась в 2009р. порівняно з 2007р. на 491 га. Це відбулося за рахунок реорганізації господарства та розпалювання його земель в наслідок відокремлення паїв робітників.

Таблиця 2.1.4.

Склад і структура земельного фонду

Види ґрунтів	Площа, га			Структура, %			Відхилення (+,-) 2009р. від 2007р.
	2007	2008	2009	2007	2008	2009	
Загальна площа	4624	4630	4133	100	100	100	- 491
Сільгоспугіддя	3888	3882	3689	84,1	83,7	89,3	- 200
з них - рілля	2784	2317	2706	71,6	59,7	73,4	- 78
- сіножаті	639	1110	632	16,4	28,6	17,1	- 07
- пасовища	453	455	351	11,7	11,7	9,5	- 102
- інші	12	-		0,3	-	-	- 12
Площа лісу	471	518	421	10,2	11,2	10,2	- 50
Ставки і водойма	33	50	23	0,7	1,1	0,5	-10

Загальний розмір сільгоспугідь скоротився на 200 га як наслідок зменшення площ ріллі, сіножатів і пасовищ на 78; 7 і 102 га відповідно. Поряд з цим в господарстві за аналізуємий період відбулася передача площ лісу, водоймищ сільській раді, розмір яких складав 50 і 10 га відповідно.

В 2009р. паювання земель повністю проведено, всі члени мають земельні частки, розмір яких складає 0,9 га. Кожний робітник має державний акт на право власності на землю. Майже всі віддали свої паї в оренду господарству та отримують доходи – продукцію сільськогосподарського виробництва.

Аналіз цих даних свідчить про інтенсивне використання загальних ресурсів підприємства. В господарстві приділяється увага на забезпечення збереження земель, хоча за останній рік вона повністю скоротилася: так в 2007 р. наявність зрошуваних земель становила 12 га з повною їх відсутністю в 2009 р.

2.2 Аналіз обсягу виробництва продукції

Аналіз роботи галузі тваринництва проводять за певний час – рік, півріччя, квартал, місяць, а за окремими показниками – щоденно, за п'ять

днів, декаду. Валова продукція тваринництва в натуральному вимірі включає продукцію, яка одержана при вирощуванні худоби і птиці і продукції, від господарського використання тварин (молоко, яйця, вовна, мед та ін).

З кожного виду продукції тваринництва виконання завдання аналізують у натуральних одиницях. З цією метою фактичний обсяг виробництва порівнюють з плановим, з рівнем за ряд попередніх років.

Після аналізу підсумків роботи господарства в цілому, перевіряють виконання завдання і динаміку виробництва продукції в розрізі кожної підгалузі.

Таблиця 2.2.1

Виробництво молока (ц)

Продукція	Базовий період	Звітний період		Відхилення від		У відсотках до	
		на початок	на кінець	базового періоду	2008 р	базового періоду	2008 р
Молоко	4058	7335	5814	+ 1756	- 1521	143,3	79,3

В цілому по господарству виробництво молока в 2009 році в порівнянні з базовим роком зросло на 43,3 %, але порівняно з 2008 роком скоротилося на 20,1 %.

З метою загальної оцінки виконання виробничої програми всі види продукції визначають у грошовому виразі. Це дає змогу порівняти їх між собою та в цілому по галузі. Для цього всю валову продукцію перераховують за порівняними цінами 2006 року. Зіставляючи фактичний обсяг продукції у порівняному вигляді з показниками за попередні періоди, виявляють рівень приросту волової продукції, оцінюють виконання плану виробництва як за окремими видами продукції, так і по господарству в цілому.

Таблиця 2.2.2

Виробництво продукції тваринництва (тис. грн.)

Продукція	Базовий період	Звітний період		Відхилення від		У відсотках до	
		на початок	на кінець	базового періоду	2008 р	базового періоду	2008 р
Молоко	136	250	174	+ 38	- 76	127,9	69,6

Як бачимо, виробництво молока в 2009 році в порівнянні з 2007 роком зросло на 27,9 %, але значно знизилось (на 31,4 %) в порівнянні з 2008 роком.

Процес виробництва у тваринництві відбувається безперервно, вплив кліматичних умов значно менший, ніж у рослинництві. Для кожного підприємства не байдуже, за рахунок яких факторів збільшується виробництво продукції. Тому при аналізі визначають рівень як позитивного, так і негативного впливу кожного фактора на обсяг виробництва продукції.

Таблиця 2.2.3

Вплив факторів на обсяг виробництва продукції тваринництва

Продукція	Середньорічне поголів'я			Продуктивність 1			Обсяг виробництва			Відхилення, ц		
				голови, кг			продукції, ц			В тому числі за рахунок		
	2007	2008	2009	2007	2008	2009	2007	2008	2009	усього	поголов'я	продуктивності
Молоко	200	200	200	20,29	36,7	29,1	4058	7335	5814	+ 1756	-	+

Дані таблиці свідчать, що порівняно з 2007 роком виробництво молока зросло на 1756 ц за рахунок підвищення продуктивності праці, тобто за рахунок підвищення надою на одну фуражну корову на 10 кг валовий надій молока збільшився на 8,81 ц.

2.3 Аналіз собівартості виробництва продукції (молока)

Важливим показником, який характеризує роботу сільськогосподарського підприємства є собівартість продукції. Від її рівня залежить фінансові результати діяльності, темпи розширеного відтворення, фінансовий стан підприємства.

Показники собівартості 1 ц продукції наведені у таблиці 2.3.1

Таблиця 2.3.1

Рівень витрат на 1 ц молока тис. грн

Продукція	Базовий період 2007 р	Минулий період 2008 р	Звітний період 2009 р		Відхилення звітного періоду від		
			план	факт	базового	минулого	завдання
Молоко,	33,42	35,99	34,00	29,85	- 3,57	- 6,14	- 4,15

У звітному році собівартість 1 ц молока порівняно з базовим періодом знизилась на 3,57 грн. або 10,68 %. Основними причинами цих бажаних тенденцій є: постійне зменшення цін на корма, зменшення амортизаційних відрахувань, зниження вартості послуг, підвищення темпів зростання обсягу валового виробництва продукції тваринництва порівняно зі зниженням витрат.

Собівартість продукції тваринництва формується під впливом багатьох факторів. Основними з них є продуктивність худоби та обсяг витрат на її утримання. На продуктивність, насамперед, впливають рівень годування і умови утримання тварин, породний склад, вік та інші фактори, а на обсяг витрат - рівень механізації трудомістких процесів у тваринництві, продуктивності і оплати праці робітників, їхня кваліфікація, собівартість кормів та ін. Чим вища продуктивність худоби, менші витрати на їх утримання, тим нижча за інших рівних умов собівартість одиниці продукції.

Після цього слід виявити, за рахунок яких калькуляційних статей зросла собівартість 1 ц продукції, особливо це стосується. Якщо визначимо

відхилення за кожною статтею в розрахунку на 1 ц продукції, то не важко їх розрахувати і на весь обсяг валової продукції звітного року (табл. 2.3.2).

Таблиця 2.3.2

Склад і структура собівартості молока

Статті	Базовий рік		Звітний рік		Відхилення в +,-	
	1 ц, грн	питома вага, %	1 ц, грн	питома вага, %	грн	структу рі
Витрати на оплату праці	8,22	24,6	8,27	27,7	+ 0,05	+3,1
Відрахування на соціальні заходи	3,78	11,3	3,79	12,7	+ 0,01	+1,4
Корма	14,10	42,2	12,42	41,6	- 1,68	-0,6
Засоби захисту тварин	0,43	1,3	0,08	0,3	- 0,35	-1,0
Роботи та послуги	1,14	3,4	0,93	3,1	- 0,21	-0,3
Витрати на утримання основного стада	2,14	6,4	1,94	6,5	- 0,20	+0,1
Інші витрати	0,84	2,5	0,51	1,7	- 0,33	-0,8
Витрати на управління та обслуговування	2,77	8,3	1,91	6,4	- 0,86	-1,9
Разом	33,42	100	29,85	100	- 3,57	

Собівартість 1 ц молока порівняно з базовим роком знизилася на 3,57 грн. Фактичні витрати виявилися вищими за статтями: "Витрати на оплату праці" на 1,0%, "Відрахування на соціальні заходи" на незначну суму. За іншими статтями досягнута незначна економія витрат за виключенням статті "Корма", де економія склала 12 %. У структурі собівартості відзначаються зрушення у бік підвищення прямих трудових витрат на 4,5% та витрат на утримання основних засобів на 0,1%.

Однак у процесі аналізу собівартості слід враховувати якість продукції. Якщо жирність молока згідно з завданням повинна була становити 3.65%. а фактично дорівнювала - 3,60%, то собівартість 1 ц молока за цієї умови складе 30,27 грн. $[(988,24 : 3265) \times 100]$, де 3265 кг - це надій молока на 1 корову при плановій жирності, а 988, 24 - витрати на утримання однієї фуражної корови], що на 0,42 грн. більше від фактичної собівартості. Це результат погіршення якості молока.

Матеріали аналізу в цілому свідчать, що для підприємства характерна тенденція до зниження собівартості молока , що вказує на здійснення ефективного контролю за витрачанням коштів.

3. Основні напрямки підвищення економічної ефективності виробництва продукції (молока)

3.1 Резерви збільшення виробництва продукції

Резервами збільшення виробництва продукції тваринництва є підвищення продуктивності і збільшення поголів'я худоби.

Кожен з цих резервів залежить від певної групи факторів. Рівень продуктивності від:

забезпеченості кормами;

забезпеченості приміщеннями;

забезпеченості кваліфікованими кадрами;

породності тварин;

умов утримання та годування тощо.

До резервів збільшення виробництва молока відносять ліквідацію яловості корів. Втрати продукції за рахунок яловості маточного поголів'я

Таблиця 3.1.1

Методика визначення резервів збільшення виробництва продукції тваринництва за рахунок ліквідації яловості корів

Показники	Кількість ялових корів	Продуктивність голови, кг		Втрати продукції	
		корів	молодняку народження поточного року	молока на одну корову, кг	на все поголів'я молока
Дільниця №1	3	3300	170	1485	44,6
Дільниця № 2	4	3320	173	1494	59,8
Разом	7				104,4
Сума резерву, тис.грн					3,2

Значним резервом збільшення виробництва молока є підвищення продуктивності худоби.

Таблиця 3.1.2

Методика визначення резервів збільшення виробництва продукції за рахунок підвищення продуктивності худоби

Показники	Молоко
Середньорічна продуктивність, кг:	3380
передової дільниці господарства	3310
Резерв приросту продуктивності на одну голову, кг	70
Середньорічне поголів'я тварин, голів	68
Резерв приросту продукції на все поголів'я, ц	47,6
Сума резерву, тис. грн	1,4

Якщо господарство досягне рівня продуктивності тварин кращої дільниці, то матиме змогу одержати додатково 47,6 ц молока на загальну суму 1,4 тис. грн..

Головним напрямом збільшення валового виробництва продукції є інтенсивний шлях розвитку тваринництва.

Збільшувати продуктивність та валову продукцію можна за рахунок покращання породності і класності тварин. Особливо продуктивні якості тварин проявляються при їх міжпорідному схрещуванні. Так, господарство планувало у 2009 році мати 25 голів помісних корів, але фактично було 22 голови.

За умови виконання завдання з покращання порідного складу тварин господарство могло б додатково одержати 5,6 ц молока (таблиця 3.1.3).

Таблиця 3.1.3

Методика визначення резервів збільшення виробництва продукції за рахунок покращання порідного складу тварин

Показники	Корови (молоко)
Покращання поголів'я, голів:	
завдання	25
фактично	22
відхилення	- 3
Середньорічна продуктивність однієї голови, кг	3310

Міжпорідні втрати продуктивності (% від базової породи)	5,6
Резерв збільшення виробництва, ц	5,6
Сума резерву, тис. грн	0,2

Досить суттєво на обсяг виробництва продукції впливає і класність худоби. Підприємство може мати чистопорідні або помісні лінії тварин і в той же час вони не будуть відповідати певним вимогам за класністю. Між класові різниці в продуктивності складають: між елітою і першим класом тварин – 6-8 %, першим (стандартним), другим і третім класами – в середньому 8-10 % (таблиця 3.1.4.).

Таблиця 3.1.4

Методика визначення резервів збільшення виробництва продукції за рахунок покращання класного складу тварин

Показники	Корови (молоко)
Поголів'я, класність якого нижча за стандартну, голів	31
Середньорічна продуктивність однієї голови, кг	3310
Міжкласові втрати продуктивності %	8,0
Резерв збільшення виробництва, ц	82,1
Сума резерву, тис. грн	2,5

В результаті недостатньої селекційної роботи між класові втрати валової продукції молока склали 82,1.

Збільшення продуктивності корів та виробництва молока залежить від тривалості сервіс – періоду та сухостійного періоду. Біологічно зумовлений сервіс – період складає 21 день, а сухостійний – 60-65 днів. Однак він може відхилятися під впливом різних причин:

- рівня продуктивності;
- порідного складу;
- годування;
- утримання та догляду;
- кваліфікації кадрів та ін.

Для визначення втрат продукції за рахунок подовження сервіс – періоду необхідно денну продуктивність певної групи тварин брати на рівні продуктивності ялового маточного поголів'я. Тоді резерв збільшення виробництва продукції за рахунок скорочення тривалості сервіс – періоду корів визначають як добуток кількості днів, на які перевищений середній сервіс – період по групі корів та їх денного надою, який приймають на рівні середнього надою молока від ялових корів (таблиця 3.1.5.).

Таблиця 3.1.5

Методика визначення резервів збільшення виробництва молока за рахунок скорочення тривалості сервіс – періоду

Групи корів по сервісному періоду, днів		Поголів'я, голів	Перевищення середнього сервісного періоду, дні	Денний надій молока на корову, кг	Резерв збільшення виробництва продукції	
загальний	середній				ц	грн
До 30	27,0	31				
31-40	35,5	56				
41-50	45,5	76	39	4,8	1,9	57,8
51-60	55,5	23	50	4,4	2,2	67,0
61 і більше	70,0	14	62		5,5	103,5
Разом у середньому	39,0	200	151	4,9	7,5	228,3

Перевищення середнього сервіс – періоду по господарству допущено щодо 16,2 % поголів'я корів. У результаті втрати молочної продукції склали 7,5 ц на суму 228,3 грн.

Методика визначення резервів збільшення виробництва молока за рахунок скорочення тривалості сухостійного періоду корів до біологічно обґрунтованого терміну відповідає вище приведеній, але при цьому слід враховувати денну продуктивність на рівні середньої лактації корів (таблиця 3.1.6.).

Таблиця 3.1.6

Методика визначення резервів збільшення виробництва молока за рахунок скорочення тривалості сухостійного періоду

Групи корів по сухостійному періоду, днів		Поголів'я голів	Перевищення середнього сервісного періоду, дні	Денний надій молока на корову, кг	Резерв збільшення виробництва продукції	
загальний	середній				ц	грн
До 30	28,0	31				
31-40	40,5	56				
41-50	60,5	76	6	8	0,5	15,2
51-60	80,5	23	62	10	6,2	188,7
61 і більше	95,0	14	70	12	8,4	255,7
Разом у середньому	60,0	200	138	10	15,1	459,6

Перевищення середнього по господарству сухостійного періоду допущено щодо 23,5 % поголів'я корів. Втрата молочної продукції складає 15,1 ц на суму 459,6 грн.

До числа внутрішньогосподарських резервів збільшення виробництва продукції відносять також і кількість продукції, яку господарство могло б додатково одержати за рахунок перевитрачених кормів. Для підрахунку цього резерву необхідно кількість перевитрачених кормів у кормових одиницях на виробництво того чи іншого виду продукції розділити на норму витрат кормів, яка потрібна для одержання одиниці продукції (таблиця 3.1.7.).

Таблиця 3.1.7

Резерви збільшення виробництва продукції тваринництва за рахунок ліквідації перевитрат кормів

Показники	Молоко
Валова продукція, ц	2251
Витрати кормів, ц кормових одиниць:	
норма на фактичну продукцію	2476

норма на 1 ц продукції	1,10
фактично на всю продукцію	2748
Фактично на 1 ц продукції	1,22
Відхилення (економія, перевитрати), ц кормових одиниць	+ 272
Додаткова потреба в кормах, ц кормових одиниць	146
Перевитрати кормів (враховуючи додаткові потреби), ц кормових одиниць	126
Резерв продукції, ц	115
Сума резерву, тис. грн	3,5

Додаткові корма потрібні господарству для вирощування поголів'я великої рогатої худоби, яке було визначено при підрахунку резервів збільшення виробництва продукції. За рахунок збільшення економного витрачання кормів господарство може одержати додатково 115 ц молока на суму 3,5 тис. грн..

Падіж, розкрадання, загибель та інші втрати тварин наносять матеріальні збитки господарству і призводять до зниження обсягів виробництва.

Резерви за рахунок цього фактора визначають шляхом множення чисельності худоби, яка втрачена з вищезазначених причин на середню масу однієї голови худоби станом на кінець року за відповідною статевіковою групою.

Результати розрахунків узагальнені в таблиці 3.1.8.

Таблиця 3.1.8

Узагальнення резервів збільшення виробництва молока

Види резервів	Додаткова продукція, ц - МОЛОКО
Збільшення виробництва молока за рахунок:	
ліквідації яловості корів	104,4
підвищення продуктивності худоби до рівня передової дільниці	47,6
Покращання складу тварин:	
порідного	5,6
класного	82,1
Скорочення тривалості:	

сервіс-періоду	7,5
сухостійного періоду	15,1
Скорочення втрат кормів	115,0
Разом	377,3
Вартість додаткової продукції, тис.грн	11,5

Таким чином, додатковий вихід молочної продукції за рахунок встановлення резервів складає 377,3 ц або 16,8 % валового виробництва звітного року.

3.2 Резерви зниження собівартості продукції

Основними резервами зниження собівартості продукції в сільському господарстві є: економне використання коштів, трудових ресурсів, впровадження у виробництво передових технологічних заходів, які будуть сприяти зростанню виходу продукції швидшими темпами порівняно з витратами виробництва.

Усі резерви скорочення витрат на виробництво продукції рослинництва можуть бути виявлені в основному за рахунок таких джерел: ліквідації перевитрат за окремими статтями витрат та видами продукції, приведення у дію резервів збільшення виробництва продукції, ліквідації витрат на управління та обслуговування.

До резервів зниження собівартості за рахунок ліквідації перевитрат у розрізі статей та видів продукції слід віднести перевитрати, які виникли з причин, що залежать лише від підприємства. Значний вплив на зниження собівартості можуть мати резерви збільшення валової продукції. Для цього необхідно кількість додатково одержаної за рахунок резервів виробництва продукції оцінити за фактичною собівартістю (якщо вона нижча за заплановану). Різниця між цією величиною та сумою змінних витрат на її виробництво відповідно до прийнятої технології і складає суму економії

витрат за рахунок приведення у дію резервів збільшення виробництва продукції.

За даними аналізу підприємство за рядом статей знизило витрати, що і зумовило зниження собівартості молока. Реалізація виявлених резервів зменшення витрат виробництва у розрізі статей калькуляції буде сприяти загальному зниженню собівартості молока на 25,01 тис.грн. або 12,16 % (табл. 3.2..1).

До зниження собівартості призведе також збільшення виробництва валової продукції за рахунок раніше виявлених резервів її зростання.

Таблиця 3.2.1

Резерви зниження собівартості молока за рахунок ліквідації перевитрат у розрізі статей

Статті	Перевитрати за статтями витрат на 1 ц, грн
Корма	1,68
Засоби захисту тварин	0,35
Роботи та послуги	0,21
Витрати на утримання основного стада	0,20
Інші витрати	0,33
Витрати на управління та обслуговування	0,86
Разом	3,63
Валовий вихід, ц	6890
Резерви зниження витрат, тис грн	25,01
Собівартість продукції, тис. грн	205,7
Питома вага резервів у загальній сумі витрат, %	12,16

Для визначення суми резерву необхідно можливе збільшення виробництва продукції за рахунок скорочення яловості кормів, покращання показників відтворення, більш економного використання кормів оцінити за плановою собівартістю (якщо вона не вища за фактичну) та із одержаного результату вирахувати всі витрати, які пов'язані з виробництвом додаткової продукції. До витрат на виробництво додаткової продукції належать лише ті

витрати, які пропорційно збільшуються зі зростанням обсягу виконаних робіт і виходу продукції (заробітна плата з нарахуваннями, частина інших прямих витрат, корма, крім умовно-постійних).

Висновки та пропозиції

Щодо реформування в аграрному секторі економіки, то економічний стан в аграрному секторі на початку 2008 року залишаються складними.

Не вирішено цілу низку економічних проблем, що не дозволяє повною мірою вирішити соціальні проблеми.

Кризова ситуація охопила всі галузі агропромислового комплексу. Загрозливого характеру набули тенденції спаду виробництва. Погіршується загальний фінансовий стан господарств. Так, зниження обсягів виробництва продукції сільського господарства Сумської області у 2009 році проти 2008 року становило 40,8%. Виробництво зерна зменшилося на 41,8%, виробництво молока на 46,9%, цукрового буряку на 61,4%. Затрати на виробництво продукції рослинництва істотно перевищують ціну попиту.

Основними причинами такого становища є послаблення державної підтримки сільськогосподарських виробників, відсутність необхідних кредитних внесків, порушення паритетності міжгалузевого обміну, поглиблення диспаритету цін на промислову продукцію, звуження внутрішнього ринку внаслідок зниження платоспроможності населення.

Сьогодні фактично немає контролю за тим, що відбувається на селі.

Однак навіть найефективніші заходи не дадуть належних результатів без кардинальних аграрних реформ у всіх напрямках: від матеріально-технічного забезпечення до реальної приватної власності на землю

Відсутність урегульованої приватної власності на землю та інше нерухоме майно унеможлиблює інвестування в сільське господарство. Банки практично припинили кредитування аграрного сектора економіки, оскільки відсутні механізми гарантії повернення запозичень через заставу.

Процеси якісного реформування сільськогосподарських підприємств ускладнюється їхнім скрутним становищем, розвалом системи матеріально-технічного постачання, а також тим, що основні засоби виробництва, в першу чергу, сільськогосподарські машини, трактори, комбайни, автомобілі, в

основному, вже давно відпрацювали свій амортизаційний термін і потребують відновлення. У більшості сільськогосподарських підприємств капітального ремонту потребують приміщення для утримання худоби .

Не в кращому стані на селі і об'єкти соціальної сфери: будинки культури, магазини, бібліотеки, школи, медичні заклади тощо , життєдіяльність яких, чого гріха таїти, в основному забезпечувалась колективними сільгосппідприємствами. До цього додається і невпевненість селян у стійкому характері реформ. Ось чому під час проведення загальних зборів у КСП переважна більшість працівників виявляє бажання працювати в колективному господарстві.

В Указі Президента України “Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектора економіки” передбачено здійснити організаційні заходи щодо реформування КСП на засадах приватної власності на землю та майно.

Головну увагу треба звернути на те, щоб таке реформування знову не носило формального характеру.

Зміна організаційної структури господарств, має на меті досягнення ними позитивних кінцевих результатів на основі підвищення ефективності праці робітників. Отже, формування категорії селянина-власника, який одночасно буде і об'єктом господарювання, спонукає його до ефективної праці на основі тіснішого зв'язку між доходами працівників та результатами господарювання підприємства. Відомо, що підвищення ефективності праці кваліфікованих працівників пропорційно впливає на збільшення обсягів виробництва, а значить, і дохідності підприємств. Не слід забувати про те, що найбільш ефективна праця кваліфікованих працівників забезпечувалась саме в крупних господарствах. Ось чому Указ не передбачає руйнування КСП, а навпаки, на їхній організаційній територіальній та майновій основі повинні формуватися великі спеціалізовані підприємства, засновані на добровільних засадах на основі приватної власності та персональної відповідальності за результатами праці.

Тут залишається збереження цілісності майнових комплексів, оптимальна організація сівозмін, соціальна сфера села, підвищується зацікавленість робітників в ефективному використанні виробничого потенціалу, у першу чергу, земельних ресурсів, техніки та обладнання.

Машинно-технологічні станції створюються з метою вирішення проблеми ефективного використання землі, особливо в слабких господарствах. А тому в процесі реформування земельних відносин машинно-технологічними станціями потрібно якомога більше взяти в оренду землі у новостворених власників, що значно покращить економічний стан самих МТС, а також сприятиме вирішенню проблеми розрахунків господарств з МТС за надані послуги і МТС з державою за одержану техніку з лізингового фонду.

Список використаної літератури

1. Бакланов М.Н., Шеремет А.Д. Теория экономического анализа. – М: финансы и статистика, 2005
2. Балабанов И.Т. Анализ и планирование финансов хозяйствующего субъекта. – М: финансы и статистика, 2004
3. Кудрявцев А.А. Анализ хозяйственной деятельности кооперативных организаций. – М.: Экономика, 2000
4. Савицкая Г.В. Анализ хозяйственной деятельности предприятий АПК. – Мн.: ИП Экоперспектива, 2008
5. Савицкая Г.В. Анализ хозяйственной деятельности предприятий . – Мн.: ИП Экоперспектива, 2007
6. Хомин П.Я., Лисий Г.А. Облік у сільському господарстві. – К.: Вища шк., 2003
7. Шеремет А.Д., Сайфулин Р.С. Методика финансового анализа. – М.: ИНФРА – М, 2006
8. Економіка, Фінанси, Право. №8, 2007 .: К: Аналітик, 2007.